

Examenul de bacalaureat național 2020
Proba E. d)
Logică, argumentare și comunicare

Test 1

Profilul umanist din filiera teoretică, profilul servicii din filiera tehnologică și toate profilurile și specializările din filiera vocațională, cu excepția profilului militar

- Toate subiectele sunt obligatorii. Se acordă 10 puncte din oficiu.
- Timpul de lucru efectiv este de 3 ore.

I. TÉTEL **(30 pont)**

A. Írjátok le a vizsgalapra mindegyik kijelentés esetében a helyes válasznak megfelelő betűt! Csak egyetlen helyes válaszlehetőség létezik.

1. A bizonyítás alapja:
 - a. a bizonyítandó tézisre vonatkozó szabályok helyessége
 - b. az a következtetés, amelyek segítségével a premisszákból levezetjük a konklúziót
 - c. a premisszák összességéből áll, amelyekből a bizonyítandó tézist származtatjuk
 - d. az a kijelentés, amelyre a bizonyítás során jutunk
2. A „*Némely döntés erkölcsös, tehát némely döntés nem erkölcstelen*” következtetés:
 - a. szillogizmus
 - b. indukció
 - c. megfordítás
 - d. átalakítás
3. Alárendelt logikai viszony állapítható meg az alábbi fogalmak között:
 - a. szavarin – amandina
 - b. zápor – zivatar
 - c. virág – havasi gyopár
 - d. tisztességes – tisztességtelen
4. Az „*Egyetlen hazug személy sem bátor*” kijelentés logikai szubjektuma:
 - a. egyetlen személy
 - b. egyetlen hazug személy
 - c. bátor
 - d. hazug személy
5. Az osztályozás szerkezetének összetevőjét **nem** képezi:
 - a. az osztályozás kritériuma vagy alapvetése
 - b. a tézis
 - c. az osztályok
 - d. az osztályozás alkotóelemei
6. A *költöző madár* fogalom tartalmi kör szempontjából:
 - a. elvont, abszolút, pozitív, összetett
 - b. relatív, konkrét, pozitív, összetett
 - c. abszolút, konkrét, pozitív, összetett
 - d. konkrét, relatív, negatív, egyszerű
7. Egy tanár a következőképpen érvel: *A 25 dolgozat közül az eddig kijavított 7 dolgozat jegyei 8 és 10 közöttiek, ebből adódóan, valószínűleg az összes dolgozat jegye 8 és 10 közötti lesz.* A tanár érvelése szerint ez:
 - a. nem teljes indukció
 - b. teljes indukció
 - c. megfordítás

- d. átalakítás
8. Válasszátok ki azt a tulajdonságot, amely **nem** felel meg a teljes indukciónak:
- az adott dolgok osztályának végesnek kell lennie
 - az osztály minden egyes elemét/ tárgyát egyenként meg lehet vizsgálni
 - a konklúzió kiterjesztő jelleggel bír
 - a konklúzió biztos jelleggel bír
9. Ha az *áteredő bűn* fogalmából kizárjuk az *áteredő* tulajdonságot, akkor:
- tartalma csökken, terjedelme csökken
 - tartalma nő, terjedelme csökken
 - tartalma csökken, terjedelme nő
 - terjedelme nő, tartalma nő
10. A szándékosan elkövetett érvelési hibát nevezzük:
- paralogizmus
 - szillogizmus
 - szofizma
 - orfizmus

20 pont

B. Adottak a következő fogalmak: A, B, C, D és E. Az A fogalom a B fogalommal metsző viszonyban áll, a C fogalom az A és a B fogalmak közös metszetének a fajfogalma. A D fogalom a B fogalomnak a fajfogalma, metsző viszonyban állva az A fogalommal, és ellentétes viszonyban állva a C fogalommal. Az E fogalom ellentétes viszonyban áll a B fogalommal, lévén az A fogalomnak a fajfogalma.

1. Ábrázoljátok az Euler-módszer segítségével egyetlen diagramon belül az öt fogalom közti logikai viszonyt! **2 pont**
2. Az A, B, C, D és E fogalmak közti viszonyt alapul véve, állapítsátok meg, hogy az alábbi fogalmak melyike igaz illetve hamis? (Az igaz mondatokat jelöljétek **I**-vel, a hamisakat pedig **H**-val):
 - a. Némely C nem A.
 - b. Minden B (van) D.
 - c. Egyetlen C sem D.
 - d. Némely A (van) B.
 - e. Minden D (van) B.
 - f. Némely A (van) C.
 - g. Minden A (van) E.
 - h. Egyetlen C sem E.

8 pont

II. TÉTEL

(30 pont)

Adottak a következő kijelentések:

1. *Minden fegyelmi szabálysértés elítélendő tény.*
2. *Némely költő melankolikus temperamentumú személy.*
3. *Egyetlen díjazott tanuló sem részesült fegyelmi eljárásban.*
4. *Némely törvénytervezet nem ültetnek át jogi normatívává.*

- A.** Szögezzétek le a 3-as és a 4-es kijelentéseknek megfelelő logikai formulákat! **2 pont**
- B.** Szerkesszétek meg természetes és formális nyelven egyaránt az 1-es kijelentés ellentétét, a 2-es kijelentés fölrendeltjét, a 3-as kijelentés alárendeltjét és a 4-es kijelentés ellentmondóját. **8 pont**
- C.** Alkalmazzátok a megfordítás és az átalakítás műveleteit, leszámaztatva a 2-es és a 3-as kijelentés mindegyikének helyes megfordítottját és átalakítottját formális valamint természetes nyelven egyaránt! **8 pont**
- D.** Alkossátok meg formális és természetes nyelven egyaránt az 1-es kijelentés megfordított átalakítottját. **4 pont**

E. Két diák, X és Y a következőképpen vélekedik:

X: *Ha néhány buli nem sikeres, akkor némely buli sikertelen.*

Y: *Ha néhány fiatal nem az irodalom szenvedélyese, akkor néhányan az irodalom szenvedélyesei közül nem fiatalok.*

A fenti helyzetből kiindulva:

- a. Vázoljátok formális nyelven a két diák vélekedését! **4 pont**
- b. Pontosítsátok a formalizált következtetések logikai helyességét/helytelenségét! **2 pont**
- c. Magyarázzátok meg Y diák következtetésének logikai helyességét/helytelenségét! **2 pont**

III. TÉTEL

(30 pont)

A. Adott a következő két szillogisztikus módozat: aee-1, aai-4.

1. Írjátok le a mindkét szillogisztikus módozatnak megfelelő következtetési sémát, és képezzetek természetes nyelven egy szillogizmust, amely megfelel a fenti következtetési sémák valamelyikének! **8 pont**

2. Ellenőrizték a Venn-diagram segítségével mindkét szillogisztikus módozat érvényességét, leszögezve azt, hogy milyen döntésre jutottatok! **6 pont**

B. Szerkessztek formális és természetes nyelven egyaránt egy érvényes szillogizmust, amely a „*Néhány geometriai figura nem téglalap*” kijelentést támasztja alá! **6 pont**

C. Adott a következő szillogizmus: *Minden érettségi tétel közepes nehézségű tétel, ebből adódóan néhány feleletválasztós kérdés érettségi tétel, úgyhogy néhány feleletválasztós kérdés közepes nehézségű tétel.*

A fenti szillogizmusból kiindulva szögezzétek le, hogy az alábbi kijelentések közül melyek igazak és melyek hamisak (az igaz kijelentéseket **I** betűvel, a hamisakat **H** betűvel jelöljétek):

- 1. A középfogalom mindkét premisszában nem elosztott.
- 2. A konklúzió logikai állítmányát a „feleletválasztós kérdés” fogalom képezi.
- 3. A szillogizmus konklúziója egyetemesen állító kijelentés.
- 4. A konklúzió logikai alanya mind a premisszában mind a konklúzióban nem elosztott. **4 pont**

D. Adott az alábbi meghatározás:

A festészet a színek szimfóniája.

- 1. Szögezzetek le egyet a meghatározás szabályai közül, amelyet a fentebb adott meghatározás megsért! **2 pont**
- 2. Említsetek meg egy másik, a meghatározás helyességét befolyásoló szabályt, amely különbözik az 1. pontban megállapítottól, továbbá szerkessztek egy olyan meghatározást, amelynek meghatározandó fogalma a „*festészet*”, és amely sérti az említett szabályt! **4 pont**